

46

Den 28. juli 1866 underskrev kong Christian den 9. „Danmarks Riges gennemsete Grundlov“. Den kom til at gælde helt frem til 1915 og gav anledning til en omfattende forfatningskamp i sidste fjerdedel af det 19. århundrede, en kamp der på afgørende vis kom til at præge den politiske udvikling i Danmark i årtier frem.

1870-1900

I. Den økonomiske og sociale udvikling

I perioden 1870–1900 gennemløb det danske samfund en udvikling, der er blevet karakteriseret som „det industrielle gennembrud“. Hermed menes; at en egentlig industriel produktion (d.v. s. maskinel masseproduktion af varer for et ukendt marked i virksomheder med mere end 5 ansatte) opstod i denne periode.

En industrialiseringsproces er et meget sammensat forløb, hvor mange forskellige forudsætninger skal være opfyldt og virke sammen. Der skal være et købedygtigt marked for industrivarerne. Der skal være tilstrækkelig – og helst billig – arbejdskraft til rådighed. Der skal være et transportsystem, som kan bringe råstofferne til fabrikkerne og de færdige varer ud til kunderne. Der skal være råstoffer, som kan forarbejdes. Der skal være en tilstrækkelig stor kapital i landet til finansiering af grundlæggelsen og udbygningen af virksomhederne. Der skal være et udbygget kredit- og banksystem, som kan sætte dem, der har pengene, i forbindelse med dem, der har brug for pengene til investering. Der skal forefindes tekniske redskaber, som muliggør en maskinel masseproduktion.

Man kunne nævne flere faktorer, der spiller en rolle i en industrialiseringsproces. Det afgørende er at understrege, at de skal virke sammen og at de gensidig påvirker hinanden. Når vi i det følgende skal gennemgå nogle hovedtræk ved det industrielle gennembrud, er det vigtigt at huske denne indbyrdes afhængighed, fordi de enkelte dele, af hensyn til overskueligheden, vil blive skildret hver for sig.

Landbruget

At det industrielle gennembrud kom i perioden 1870–1900 er ikke ensbetydende med, at Danmark blev et industrisamfund. Ved århundredeskiftet var Danmark stadig et udpræget landbrugsland. Omkring 75 % af Danmarks befolkning boede i 1870 på landet. I 1900 var tallet 61 %. Af den samlede ar-